

Využitie statickej analýzy kódu pri vývoji softvéru *

Lukáš Častven

Slovenská technická univerzita v Bratislave
Fakulta informatiky a informačných technológií

xcastven@stuba.sk

5. november 2021

Abstrakt

Statická analýza je proces, pri ktorom je počítačový kód zanalyzovaný bez samotného spúšťania kódu. Po tejto procedúre sú programátorovi prezentované nájdené chyby, ich možný spôsob opravy a aj varovania o menej závažných nedostatkoch a ich riešenia. Pomocou tejto metódy dokážeme v celom analyzovanom projekte zlepšiť kvalitu kódu a udržať konzistentný štýl, ktorý taktiež spĺňa osvedčené postupy pri vývoji softvéru. Veľkou výhodou je tiež urýchlenie hľadania chýb a softvérových defektov v porovnaní s manuálnou kontrolou. V tomto článku pochopíme, prečo developeri používajú nástroje statickej analýzy, ako ich používajú na opravu a zlepšenie kódu a ako ich implementujú do ich pracovného prostredia.

1 Úvod

S rastom komplexity vyvíjaného softvéru rastie aj jeho minimálna požadovaná kvalita. Chyby a defekty softvéru dokážu firmám spôsobiť nemalé finančné straty. Existujú preto viaceré metódy ako kvalitu softvérových riešení zlepšiť a udržať počas vývoja. Napríklad podrobné testovanie alebo revízie nového kódu iným developerom. V tomto článku si bližšie priblížime metódu statickej analýzy, ktorá je používaná na odhalenie chýb a defektov a na udržiavanie kvality kódu na požadovanej úrovni. [1, 2]

O statickej analýze samotnej sa dozvieme v časti 2, presnejšie, pochopíme čo to je (č.2.1) a ako funguje (č.2.2). Ako sa nástroje statickej analýzy používajú v praxi je uvedené v časti 3, kde zistíme ich benefity (č.3.1) a aj nedostatky (č.3.2). Ako sú nástroje implementované v pracovnom prostredí je podrobnejšie vysvetlená v časti 4. Ako s nimi pracujú developeri v priebehu práce zistíme v časti 5. A v neposlednom rade zistíme aké nové funkcionality by chceli vývojari vidieť v budúcnosti, časť 6.

2 Princípy statickej analýzy

2.1 Definícia statickej analýzy

Statická analýza je proces, pri ktorom je kód posudzovaný bez spustenia samotného programu a bez vstupu. Preto sa nazýva statická. Analyzuje sa zdrojový a v niektorých prípadoch aj objektový kód¹. Po úspešnom ohodnotení kódu, sú developerovi zobrazené nájdené chyby a defekty. Taktiež sú poskytnuté vysvetlenia, prečo sú nájdené chyby reálnymi chybami a ako ich je možné opraviť. [3]

*Semestrálny projekt v predmete Metódy inžinierskej práce, ak. rok 2021/22, vedenie: Ing. Zuzana Špitálová

¹Väčšinou ide o súbory s rozšírením nazvu „.o“.

2.2 Funkcia statickej analýzy

Existuje veľa typov nástrojov statickej analýzy, ale nie všetky poskytujú rovnaké funkcionality ako iné. Našťastie hlavný postup je jasne definovaný. Skladá sa len z dvoch krokov:

1. Analýza zdrojového (objektového) kódu.
2. Informovanie o chybách, defektoch a narušení osvedčených postupov.

Aby sme lepšie pochopili, čo statická analýza robí, pozrieme sa na konkrétny nástroj FindBugs. Tento nástroj sa používa na odhalenie chýb v programovacom jazyku Java. [4]

Krok (1) je za pomoci FindBugs realizovateľný buď cez plugin v integrovaných vývojarských prostrediach, alebo cez príkazový riadok. Po zanalyzovaní kódu, FindBugs rozdelí defekty do kategórií podľa ich závažnosti. Tie sú: vysoká, stredná a nízka. Následovne, ako súčasť kroku (2), poskytne vývojárovi aj niekoľko možných návrhov rýchlych opráv². [1, 5]

3 Využitie pri vývoji softvéru

V praxi nie je využitie statickej analýzy bezproblémové. Samozrejme, benefity tejto metódy sú jasne viditeľné, avšak developerov viac odrádzajú ťažkosti a nedostatky ako pozitíva, ktoré táto metóda poskytuje. V tejto časti si rozoberieme vedeckú prácu **Why don't software developers use static analysis tools to find bugs?** [1] a zistíme prečo je predošlé tvrdenie pravdivé.

V tomto príspevku autori uskutočnili rozhovory s dvadsiatimi vývojarmi na tému statická analýza. Zozbierané odpovede z kategorizovali do niekoľkých okruhov a rozdelili na pozitívne a negatívne.

3.1 Benefity

Automatické hľadanie chýb

5 z 20 účastníkov tejto práce si myslí, že nástroje statickej analýzy sa oplatí používať práve z tohto dôvodu. Manuálna kontrola je zdĺhavá a namáhavá, oproti automatickej statickej analýze.

„Hoci čo, čo zautomatizuje nudnú prácu je skvele.“

Pred-integrované v prostredí

Ako dôvod prečo využívajú statickú analýzu, zvolili 3 účastníci pred-integráciu v ich pracovnom prostredí. Veľa integrovaných vývojových prostredí už má v sebe zabudované tieto nástroje, aj keď ide iba o ľahké verzie, ktoré nevedia odhaliť všetky chyby.

Udržiavanie tímových praktík

Zvýšenie povedomia o možných problémoch, alebo o chybách z nepozornosti skôr vo vývojovom cykle je kľúčové ku udržaniu tímového vývojového úsilia. Taktiež sa ľahšie udržuje jednotný štýl kódu. 7 z 20 developerov označili tento benefit ako rozhodujúci v otázke prečo používajú statickú analýzu.

Komunikácia

Nástroje statickej analýzy sú užitočné pri komunikácii a pri presadzovaní štandardov a štýlov vo vývojovom tíme, uviedli 2 respondenti.

²ang. Quick fixes

Nastavitelnosť

3 účastníci využívajú nástroje statickej analýzy pre ich schopnosť vytvorenia vlastných typov chýb, čo im umožňuje automatické detekovanie chýb, ktoré sú špecifické pre daný projekt.

3.2 Nedostatky

Výsledok analýzy

Až 14 z 20 respondentov označilo zlý výstup a úbohú prezentáciu ako dôvod, ktorý ich odrádil od určitého nástroja statickej analýzy.

Je známe, že tieto nástroje produkujú aj falošné pozitíva, čiže hlásenia o chybách, ktoré nie sú naozajsnými chybami. Ak nástroj produkuje viac falošných pozitív ako reálnych pozitív, užívateľ musí manuálne prefiltrovať všetky a zistiť, čo je správne. Toto daného užívateľa demotivuje, čo spôsobí vynechanie nástroja, alebo v horšom prípade, celkové vynechanie statickej analýzy.

V masívnejších projektoch je počet defektov veľký a ak prezentácia je neprehľadná a nečitateľná, developer sa ľahko stratí v kvantách informácií. To znamená, že viac času je minúť na opätovné zorientovanie sa, ako na samotné opravenie chýb a toto, ako v predošlom odseku, môže viesť k vynechaniu statickej analýzy kompletne.

Tímová práca

Vývoj softvéru je prevažne tímová práca, preto je dôležité, aby inžinieri nástrojov statickej analýzy brali tento dôležitý fakt do úvahy pri ich vytváraní. Jeden vývojár uviedol, že síce sú tieto nástroje užitočné, ale neexistuje jednoduchý spôsob ako zdieľať nastavenia v tíme. Z tohto úkonu sa takto stáva nepraktický manuálny proces nastavovania, ktorý v prípade zmeny štandardov a nastavení zapríčini zmätok a chaos.

Viaceri respondenti by chceli aby tieto nástroje zjednodušili komunikáciu a kolaboráciu v tíme. Aby nemuseli narušiť svoj pracovný priebeh.

Spolu označilo túto kategóriu 9 z 20 opýtaných ako závažný problém.

Netriviálna nastavitelnosť

Každý projekt je inakší, má iné požiadavky, restriktie a kvality. Preto je nastavitelnosť dôležitý aspekt pre využívaný nástroj. Ale ako uviedlo 17 z 20 developerov, táto vlastnosť je silne netriviálna alebo nespĺňa vývojárovu predstavu.

Vývojár potrebuje niekoľko hodín len na to aby sa naučil ako nastaviť daný nástroj. „Mnohé nástroje sú tak ťažko nastaviteľné, že vám v tom rovno zabránia.“

Problém, ktorý mala väčšina respondentov, je nemožnosť dočasne vypnúť upozornenia na špecifický typ defektov. Niektoré nástroje poskytujú vypnutie natrvalo, ale toto sa zas nepáči developerom, lebo nikto nevie vopred povedať, či daná, teraz ignorovateľná chyba, bude taká aj v budúcnosti.

Nejasnosť

Väčšina developerov nedostatočne využíva túto metódu pre nejasnosť vo výstupe. Neschopnosť porozumieť nájdeným chybám je pre 19 z 20 vývojárov bariera. Nezrozumiteľné a nevyužiteľné vysvetlenia alebo málo poskytnutých informácií sú hlavné faktory vzniku nejasností.

Najčastejšie spomínaný problém je nedostačujúca alebo neefektívna implementácia rýchlych návrhov opráv. Väčšina z respondentov by prijala návrhy počas opravovania nájdených chýb. „Ak mi dokážeš povedať o chybe, tak by si mi mal vedieť aj povedať ako ju opraviť.“, vyhlásil jeden z respondentov.

4 Implementácia nástrojov statickej analýzy

Existuje viacero typov nástrojov statickej analýzy. Nástroje implementované v integrovaných vývojových prostrediach (IDE), ktoré bežia v pozadí, poskytujú instantnú spätnú väzbu počas práce, avšak tento typ nachádza len jednoduché chyby nie komputačne náročné na odhalenie.

Niektorí developeri nepoužívajú IDE, vtedy prichádza do úvahy nástroj integrovaný do kompilátora daného programovacieho jazyka.

A v neposlednom rade poznáme aj rigorózne analyzátory, ktoré sa väčšinou spúšťajú cez noc, lebo dlho a podrobne analyzujú daný kód. [1, 2]

5 Využitie v praxi

Samozrejme dôležitá je prax, to ako užívateľ používa a vníma daný nástroj [2].

Kedy sú používané

Developeri využívajú tieto nástroje behom voľna (v časoch medzi stretnutiami, alebo keď majú časové okno). Opravovanie nájdených chýb je v priemere vykonávané v úsekoch od 10 do 30 minút a oprava jedného nálezu zaberie zhruba menej ako 1 deň.

Ciele pri používaní

Zvyčajne je vývojarovým cieľom opraviť všetky defekty alebo ich opraviť čo najviac v stanovenom časovom úseku. Preto je čas hlavný dôvod ukončenia opravy a toto priamo ovplyvňuje aké chyby si developer vyberie na opravu.

Výber chýb na opravu

Developer si prevažne vyberie chybu, ktorú vie opraviť, má na to znalosti o celkovom projekte alebo má skúsenosť s daným nástrojom statickej analýzy. Pri varovaniach na nedostatky, ktoré ale nie sú chyby, však dominuje skúsenosť s nástrojom. Preto je dôležité aby dizajn daného nástroja podporoval správanie, ktoré vedie k oprave, aj keď vývojar nedokáže chybu opraviť.

6 Návrhy na zlepšenie

Najvyužívanejšie funkcionality sa týkajú opravy chýb. Návrhy rýchlych opráv by mali ukázať porovnanie terajšieho kódu a kódu po aplikovaní návrhu. Taktiež by sa developerom páčila možnosť aplikovania opravy rovno z nástroja. Táto aplikácia by mala mať viacero možností, aplikovanie celého návrhu, iba časti, alebo vôbec.

Samotné zobrazenie chýb má tiež zopár aspektov na vylepšenie. Malo by byť čo najrýchlejšie, aby nena-rušovalo pracovný priebeh, čiže najlepšie vyhodnocované v pozadí s okamžitou spätnou väzbou. A malo by aj uľahčiť kolaboráciu a komunikáciu. Napríklad posielanie správ alebo zdieľanie nálezou s inými.

Nakoniec developeri by preferovali aj iné formy výstupu ako len list s chybami. Grafy, diagramy alebo teplotné mapy s modulmi kódu ako nódami. [1, 2]

7 Záver

Statická analýza pomáha developerom zlepšiť a udržať kvalitu kódu v projektoch. Dokáže nájsť chyby urobené z nepozornosti, bezpečnostné defekty, nedodržiavanie osvedčených postupov, narušenie štýlu a mnohé iné nedostatky.

Aj keď v teórii prináša statická analýza veľa pozitív, v praxi nie je práca s nástrojmi statickej analýzy bezproblémová, to zapríčiňuje nedostatočné využívanie. Chyby v implementácii tejto metódy do pracovných prostredí vývojárov prevážia jej benefity.

Preto by mali inžinieri statickej analýzy viac počúvať spätnú väzbu k ich nástroju od užívateľov a rozvíjať funkcionality v tomto smere.

Literatúra

- [1] B. Johnson, Y. Song, E. Murphy-Hill, and R. Bowdidge, “Why don't software developers use static analysis tools to find bugs?,” IEEE, may 2013.
- [2] L. N. Q. Do, J. Wright, and K. Ali, “Why do software developers use static analysis tools? a user-centered study of developer needs and motivations,” 2020.
- [3] Wikipedia, “Static program analysis — Wikipedia, the free encyclopedia.” <http://en.wikipedia.org/w/index.php?title=Static%20program%20analysis&oldid=1050273451>, 2021. [Online; accessed 02-November-2021].
- [4] “Findbugs.” <http://findbugs.sourceforge.net/>. accessed 02-November-2021.
- [5] N. Ayewah, W. Pugh, D. Hovemeyer, J. D. Morgenthaler, and J. Penix, “Using static analysis to find bugs,” vol. 25, pp. 22–29, Sept. 2008.